

В. О. Мельник,
аспірант кафедри фінансів,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-0894-516X

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.24.114

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

V. Melnyk,
PhD student, Department of Finance, Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE WAYS OF ACTIVIZATION OF THE INVESTMENT POTENTIAL OF PERSONAL FINANCE IN UKRAINE

Активний розвиток фінансових ринків, поява нових інноваційних інструментів персонального фінансування, а також зростання ролі людини в економічній системі спонукають фізичних осіб до інвестиційної активності в сучасних умовах. Враховуючи той факт, що українському ринку цінних паперів бракує інноваційності, прогресивності і розгалуженості, що притаманні європейському і американському фінансовим ринкам, постає низка запитань з приводу пошуку подальших шляхів розвитку вітчизняного інвестиційного потенціалу фізичних осіб.

У статті досліджено основні фактори функціонування системи персональних фінансів, які здатні підвищити інвестиційну активність індивідуумів в українських реаліях. Як приклад, наведено ті початкові зміни, які відбуваються у сучасному законодавчому полі і стосуються захисту прав споживачів фінансових послуг, а також запропоновано нові можливості для індивідуальних інвесторів в Україні.

The active development of financial markets, the emergence of new innovative personal financial tools, as well as the growth of human role in economic development, have contributed to the development of investment activity of individuals in modern conditions. Considering the fact that Ukrainian security market lacks such features as innovativeness, progressiveness and segmentation, which are present on the European and American financial markets, a number of questions arise regarding the further ways of developing the domestic investment potential of individuals.

Today, the institutional environment is changing dynamically, the uncertainty and risks of the global market are increasing, and volatility in financial markets is also growing. Therefore, it is important to determine priorities and approaches to solving problems that are emerging in the world.

In today's conditions personal finances could become the driver of development of the world economy and the Ukrainian economy in particular. At the same time, it is important to correctly identify the directions of modernization of personal finances in order to realize the investment potential to bring the economy out of crisis.

In this context, the relevance of determining priority directions of stimulating investment activity of individuals in the financial market of Ukraine is growing. The development of the system of personal

finances can become a key driver for enhancing investment activity in the financial market and its further effective functioning.

This article discusses the main factors for the development of the system of personal finance, which are able to increase the investment activity of individuals in Ukrainian realities and to provide further functionality for this field. In the article are given the examples of the initial changes that are already taking place in the Ukrainian legislation, such as protection the financial services consumers' rights and new opportunities for individual investors in Ukraine.

The main purpose of the article is to identify ways of stimulating the investment potential of individual investors in the context of economic uncertainty in Ukraine.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, персональні фінанси, фінансова грамотність, фінансова освіта, фінансова самостійність, фінансова стабільність.

Key words: investment potential, personal finance, financial literacy, financial education, financial independence and stability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Поглиблення інтеграційних світових процесів змушує держави зосереджувати більшу увагу на ефективному акумулюванні фінансових ресурсів і диверсифікації джерел їх формування. Зростанню інвестиційної активності в країні сприяє ряд економічних, політичних та соціальних факторів. Чим надійніше і стабільніше становище в державі, тим вірогідніше залучення і збільшення уже наявних інвесторів.

На сьогодні інституційне середовище змінюється динамічно, зростає невизначеність і ризики світової кон'юнктури, посилюється волатильність на фінансових ринках. Тому актуальним є визначення пріоритетів і підходів до вирішення проблем, що виникають у світі.

У сучасних умовах драйвером розвитку світової економіки та української економіки зокрема здатні виступити персональні фінанси. Водночас важливо грамотно визначити напрями модернізації персональних фінансів для того, щоб реалізувати інвестиційний потенціал для виведення економіки з кризи.

У цьому контексті зростає актуальність визначення пріоритетних напрямів стимулювання інвестиційної діяльності фізичних осіб на фінансовому ринку України. Саме розвиток системи персональних фінансів може стати ключовим драйвером посилення інвестиційної активності на фінансовому ринку та подальшого ефективного його функціонування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний внесок у розвиток науки щодо інвестиційної діяльності індивідуальних учасників фінансового ринку належить західним ученим — З. Боді, Е. Брігхем, Р. Мертон, Дж. Тьюлз, Ю. Фама, Дж.К. ван Хорн, В. Шарп та інші. Проблеми фінансових ринків та фінансового посередництва становлять предмет досліджен-

ня багатьох вітчизняних науковців, серед яких: В. Базилевич, О. Барановський, Є. Григоренко, Ю. Коваленко, В. Корнеєв, І. Лютий, С. Міщенко, О. Мозговий, С. Науменкова, О. Сохацька, М. Третьяков, В. Унінець-Ходаківська, О. Хмиз, В. Ходаківська, І. Школьник, І. Шульга та інші.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення шляхів стимулювання інвестиційного потенціалу індивідуальних інвесторів в умовах економічної невизначеності в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Напрями активізації інвестиційного потенціалу персональних фінансів у реаліях вітчизняної економіки напряма залежать від чинників, які впливають на розвиток персональних фінансів і на формування свідомого інвестиційного рішення у фізичної особи, що володіє певними фінансовими ресурсами. Таким чином, можна виділити зовнішні та внутрішні фактори, що виступають детермінантами стратегічного розвитку персональних фінансів (рис. 1).

Фактори розвитку системи персональних фінансів ідентифіковано з урахуванням сучасного стану інституційного середовища, принципів і функцій персональних фінансів та класифіковані за сферою виникнення на внутрішні і зовнішні. Такий підхід дає можливість розглянути особливості впливу факторів на розвиток фінансових відносин індивідів у сучасних умовах та обґрунтувати стратегічні орієнтири розвитку системи персональних фінансів, а також дослідити напрями їх модернізації.

Величезний вплив на прийняття тих чи інших персональних фінансових рішень надає обсяг фінансових знань, умінь і навичок. У сукупності вони характеризуються як фінансова грамотність. Це вміння використо-

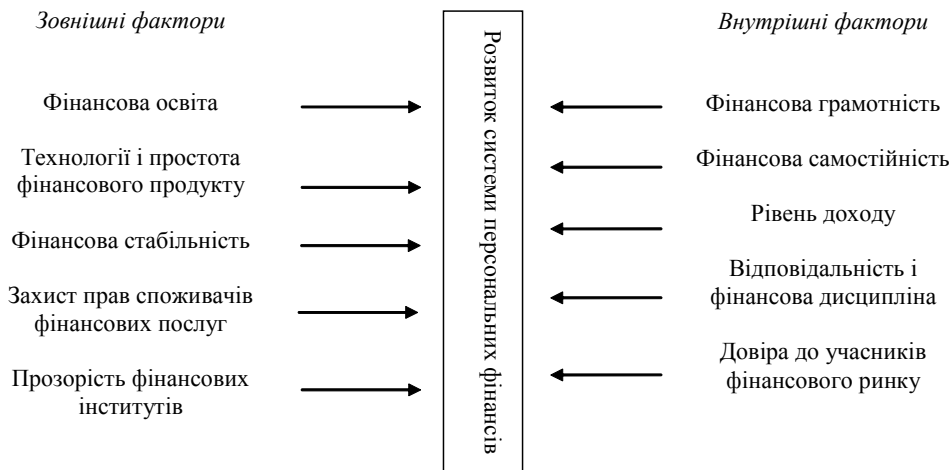

Рис. 1. Фактори розвитку системи персональних фінансів

Джерело: [7, с. 83—85].

увати знання та навички для ефективного управління своїми фінансовими ресурсами задля своєї фінансової безпеки. Фінансову грамотність слід розглядати з двох аспектів: по-перше, як розуміння, тобто знання персональних фінансів та, по-друге, як використання, тобто застосування персональних фінансів. Саме тому цей фактор варто віднести до внутрішніх факторів впливу, оскільки він формується і набувається кожним індивідом окремо.

Також фінансова освіта в сучасних умовах розглядається як життєва навичка. І це обумовлено такими особливостями сучасного фінансового життя:

- протягом життя індивіди зобов'язані приймати усе більше персональних фінансових рішень, водночас усвідомлюючи відповідальність за їх наслідки;
- кількість фінансових продуктів і фінансових послуг стрімко зростає;
- з'являються нові і більш складні фінансові продукти для населення;
- зростають обсяги простроченої кредитної заборгованості індивідів;
- зростає необхідність самостійного формування пенсійних накопичень;
- зростає увага до фінансової освіти у багатьох країнах світу;
- держава не в змозі повною мірою регулювати персональну фінансову діяльність.

Наступним фактором розвитку системи персональних фінансів є зростання самостійності у прийнятті рішень про споживання фінансових послуг. Фінансово активні і компетентні громадяни цінують свою фінансову свободу, серйозно цікавляться персональними фінансами, тримають їх під контролем і приймають незалежні фінансові рішення. Насамперед самостійність у фінансовій поведінці передбачає схильність покладатися на свої власні судження, але водночас цінувати експертну думку в більш складних питаннях [1, с. 83—85].

На сьогодні в українців з'явилося більше фінансових можливостей для інвестування всередині країни. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі — НКЦПФР) на законодавчому рівні (рішення "Про внесення змін до Положення про допуск цінних

паперів іноземних емітентів до обігу на території України" НКЦПФР від 07.12.2017 № 871) дозволила українцям торгувати цінними паперами (далі — ЦП) іноземних компаній. Раніше можливості легально купувати акції або облігації топових світових компаній, таких як: Microsoft, Apple або Alphabet, у споживачів фінансових послуг не було [6].

Таким чином, враховуючи рішення НКЦПФР, по-перше, було суттєво розширено перелік іноземних компаній, цінні папери, яких тепер можуть торгуватися на українському ринку. Така можливість раніше була тільки у тих компаній, які мали свої активи в Україні, і розміщували свої акції на біржах інших країн, наприклад, у Лондоні, Варшаві чи Франкфурті-на-Майні. Зараз такі обмеження зняли. Тепер акції потенційно будь-якої публічної іноземної компанії можуть бути виставлені для торгів на українському ринку.

По-друге, було спрощено умови, при яких ЦП іноземних компаній може бути допущено на український ринок, зокрема:

- випуск ЦП повинно бути зареєстровано в країні перебування емітента;
- ЦП повинно бути присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер (код ISIN) і код класифікації фінансових інструментів (код CFI);
- Національний депозитарій України (далі — НДУ) повинен врахувати ЦП іноземного емітента на своєму коррахунку;
- ЦП повинно бути допущено до обігу як мінімум на одній міжнародній фондовій біржі.

За прогнозами НДУ, першими на українському ринку з'являться "блакитні фішки", особливо ті, які на слуху в українських інвесторів. Очікується інтерес до корпоративних єврооблігацій, у тому числі і тих компаній, чий бізнес пов'язаний з Україною, а також до ETF (Exchange Traded Funds) — відкритих інвестиційних фондів, які можуть обертатися на біржі.

Зараз найбільш активну зацікавленість в іноземних цінних паперах висловлюють, передусім, інституційні інвестори, страхові компанії і комерційні банки. Фізичні особи теж проявляють інтерес, але це більше схоже на цікавість, ніж на реальну інвестиційну потребу. Щоб купити іноземні папери, фізичній особі потрібно звер-

нутися до професійного учасника фондового ринку, який має ліцензію на право торгівлі цінними паперами. Водночас процес купівлі-продажу цінних паперів іноземних компаній, якщо вони заведені в Україну, буде таким самим, як і у разі купівлі українських цінних паперів.

Водночас серйозним бар'єром до зростання самостійності індивідів виступає складність фінансових продуктів. Аналіз ефективності використання незрозумілої фінансової послуги супроводжується витратами на вивчення додаткової інформації та залучення експертів (фінансових консультантів). Якщо фінансові організації добре знайомі з характеристиками власних фінансових послуг, то для індивідів отримання достатньої інформації про те, що, з юридичної точки зору, набуватиметься ними у разі придбання фінансового активу або оцінка непрозорих фінансових послуг, навіть за наявності необхідної інформації, може виявитися складним або дорогим завданням.

Розвитку системи персональних фінансів сприяє фінансова стабільність і зростання доходів індивідів. Низький рівень доходів населення і високі фінансові ризики не дозволяють активно користуватися послугами фінансових посередників. Відсутність заощаджень і персональних інвестицій може бути наслідком низької фінансової грамотності. Причинами також можуть бути недостатній рівень доходу, негативні реальні процентні ставки за депозитами або уявлення про високий ризик банківської системи. Тому процес модернізації інституційного середовища персональних фінансів повинен включати вдосконалення діяльності фінансових інститутів, у частині підвищення прибутковості фінансових продуктів, прозорості фінансових послуг, поліпшення якості сервісу.

Одним із ключових умов забезпечення справедливого, відкритого, ефективного і повноцінно функціонуючого фінансового ринку є дієвий захист прав споживачів фінансових послуг. Високий рівень фінансової безпеки також підвищує довіру до фінансового сектору та стимулює фінансову активність індивідів. Швидке зростання споживчого кредитування, яке спостерігалось протягом останнього десятиліття, супроводжувалося зростанням числа позичальників, які не розуміли ризики і зобов'язання, які вони брали на себе, або не розуміли всіх запропонованих варіантів для вибору. Принциповою метою будь-якої програми захисту прав споживачів фінансових послуг є подолання нерівності між повноваженнями, інформацією і ресурсами, шляхом надання індивідам ясної і вичерпної інформації, що надає останнім можливість приймати обгрунтовані рішення, і сприяє захисту від шахрайських дій фінансових посередників. Захист прав споживачів на фінансових ринках також сприяє формуванню потреби в належному управлінні, шляхом зміцнення інформаційної відкритості при відповідальному наданні фінансових послуг [3].

У вересні 2019 року Верховна Рада України ухвалила Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг". Метою цього закону є створення належної системи захисту прав споживачів фінансових послуг, усунення прогалів та неузгодженостей в чинній

системі нормативно-правового забезпечення захисту прав споживачів, у тому числі у Законі "Про споживче кредитування" [2]. Документ пропонує надати уповноваженим органам право застосовувати заходи впливу до фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, що надають фінансові послуги, і накладати на їхніх посадових осіб адміністративні стягнення за порушення у проведенні фінансової діяльності. Також запроваджуються однакові правила для комерційних банків та небанківських установ у сфері реклами фінансових послуг.

Упродовж трьох місяців після ухвалення Закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг" НБУ сформує нормативно-правові акти, які міститимуть нові правила для небанківських фінансових установ, що дозволять зменшити частоту порушень.

Якщо система захисту прав персональних учасників на фінансовому ринку є зовнішнім фактором забезпечення законності фінансових відносин, то внутрішнім фактором тут виступає персональна фінансова дисципліна. Ухвалення фінансових рішень, що відповідають не тільки перевагам індивіда, але і нормам суспільного життя впорядковує фінансові відносини і забезпечує необхідну довіру у фінансовій сфері.

Позитивно впливає на рівень довіри населення до фінансових інститутів і ефективно державне регулювання фінансових ринків, причому саме у формі безособової довіри. Якщо державне регулювання ринку ефективно, то мінімізовано шахрайство та обман індивідів, при цьому підвищується конкуренція, що знижує ціну, яку платить індивід за користування фінансовими послугами. Конкурентна боротьба сприяє вдосконаленню сервісу і підвищенню якості фінансових послуг, у тому числі відповідно до запитів населення, що призводить до спрощення фінансових продуктів. Простота фінансових продуктів підвищить бажання "зробити все самому". Відповідно, це сприятиме зростанню частки коштів в персональному управлінні, збільшить обсяги самостійного інвестування та управління активами, а також знизить ризики проходження "неправильним" порадам третіх осіб. Внаслідок цього у індивідів підвищиться рівень доходів і добробуту. Крім того, досягнення простоти і прозорості фінансових послуг вирішить проблему інформаційної асиметрії [4, с. 65].

Основним завданням держави, як інституту, що представляє інтереси суспільства, є модернізація інституційного середовища персональних фінансів з метою зниження ризиків у системі персональних фінансів та підвищення результативності персональної фінансової діяльності. Сучасна фінансова система повинна забезпечувати і захищати інтереси індивідів як самостійних суб'єктів фінансової діяльності. Основними напрямками модернізації інституційного середовища персональних фінансів, на нашу думку, є:

- забезпечення збалансованості суб'єктивного фінансового відношення і об'єктивного розвитку;
- зниження інформаційної асиметрії на фінансовому ринку;

— підвищення рівня персональної фінансової відповідальності і фінансової дисципліни;

— відповідність темпам інноваційного фінансового розвитку [1, с. 87].

Розвиток персональних фінансів на ринку капіталів України є пріоритетним завданням державної економічної політики, адже саме цей сегмент фінансового ринку може стати надійним джерелом довгострокових ресурсів для економіки. Існуючі деформації в його розвитку, недовіра інвесторів через приватизаційні скандали, незацікавленість емітентів облігаційного ринку можуть і повинні бути подолані зусиллями держави та інших учасників ринку.

Дослідження вітчизняного фінансового ринку показало ряд певних проблем його функціонування. Такі проблеми пов'язані не лише зі станом нормативно-правової бази, а й відносин, що складаються між учасниками ринку ЦП. Так, деякі вітчизняні нормативно-правові акти певною мірою не відповідають тим глобалізаційним процесам, що відбуваються у світовій фінансовій системі. Внаслідок цього ринок ЦП України незадовільно виконує покладені на нього функції зосередження попиту і пропозиції, залучення та спрямування інвестиційного капіталу у найефективніші галузі та види економічної діяльності. Відсутність повного спектру фінансових інструментів, що притаманно розвинутих ринкам капіталу; не завершено формування повноцінної нормативно-правової бази; цінні папери, що перебувають в обігу на фондовому ринку, не підкріплені належними механізмами хеджування ризику інвесторів, що застосовуються у світовій практиці [9, с. 62].

До основних проблем розвитку персонального інвестування в Україні можна віднести:

— недосконалість законодавчого та нормативно-го регулювання процесів реалізації окремих фінансових послуг, а в деяких випадках, відсутність його взагалі;

— недостатній рівень захисту прав споживачів фінансових послуг;

— відсутність компенсаційних механізмів захисту вкладень населення в секторі небанківського фінансового посередництва;

— недостатній професійний рівень керівництва і персоналу певної частини фінансових установ, що обумовлює застосування у їхній діяльності малоефективних і непрозорих стандартів корпоративного управління та розкриття інформації;

— недостатні капіталізація та конкурентоспроможність національних фінансових установ;

— неналежний рівень інформованості населення щодо інструментів та методів персонального інвестування;

— невідповідність законодавчого регулювання окремих видів фондів спільного інвестування європейським нормам та ін.;

— недовіра населення щодо інноваційних інструментів персональних фінансів.

Для того щоб українці прагнули інвестувати в цінні папери, вони повинні бути впевнені в збереженні своїх коштів. Для цього ринки капіталу мають бути чесними та прозорими, на них мають дотримуватися інтереси всіх

інвесторів, а не лише представників великих фінансово-промислових груп. Для вирішення цієї проблеми на фінансовому ринку повинен діяти ефективний регулятор, з прозорою репутацією. А ринок та його посередники повинні функціонувати відповідно до європейських стандартів, ставлячи в пріоритет інтереси інвесторів [8].

Подальший розвиток індивідуального інвестування в Україні буде знаходитись під впливом таких чинників:

— стабільність макроекономічної та політичної ситуації в країні та у світі;

— наслідки глобалізації світових фінансових ринків;

— ступінь успішності функціонування національної економіки;

— рівень інфляції в країні;

— темпи зростання реальних доходів населення;

— ступінь узгодженості інституційного розвитку фінансового сектора з потребами у відповідних фінансових послугах з боку реального сектора економіки і населення [5, с. 25—26].

Зростання фінансової забезпеченості громадян об'єктивно посилює роль індивідуального інвестора в розвитку національної економіки. Перебуваючи в нерозривному зв'язку з різними сферами фінансової системи країни, фінансовий ринок здатен мобілізувати тимчасово вільні фінансові ресурси та ефективно перерозподілити їх. Таким чином, роль індивідуального інвестора в сучасній економіці є надзвичайно важливою і проблеми, пов'язані з недорозвиненістю цього сегменту мають вирішуватися першочергово.

До основних пропозицій подальшого розвитку персонального інвестора варто віднести:

— розбудову системи гарантування фінансових інвестицій;

— недопущення зловживань з боку фінансових установ;

— удосконалення інфраструктури ринку фінансових послуг і системи біржової торгівлі фінансовими активами;

— подальший стабільний макроекономічний розвиток;

— технологізація ринків капіталу завдяки зростаючому використанню новітніх інформаційних і фінансових технологій;

— створення відповідного інформаційного регулятора. На сьогодні однією з головних проблем персонального інвестування є необізнаність населення щодо всіх можливих інструментів і методів. Це стосується не лише України, а й інших країн світу. Саме тому одним із перших доцільних кроків буде уможливити обізнаність індивідуального інвестора щодо всіх інструментів персонального інвестування, якими він міг би скористатися на фінансовому ринку.

Необхідність покращення стану фінансового ринку та його подальший розвиток в Україні відображено у "Стратегії впровадження новітніх фінансових інструментів на ринках капіталу до 2020 року". Реалізація даної стратегії сприятиме впровадженню новітніх фінансових інструментів на ринках капіталу до 2020 року, а

також розширити можливості ефективного їх використання з метою:

- підвищення інвестиційної привабливості для інвесторів цінних паперів, що випускаються емітентом з метою залучення реального капіталу в розвиток підприємства;
- удосконалення правового оформлення відносин між емітентами (позичальниками) та інвесторами (кредиторами), сек'юритизації боргових зобов'язань, посвідчених іншими, ніж цінні папери, документами;
- зниження інвестиційних та кредитних ризиків на ринках капіталу та підвищення рівня захисту прав інвесторів і кредиторів;
- розвитку фінансового сектору економіки та корпоративного управління;
- запровадження надійних фінансових інструментів для інвестування пенсійних активів та розміщення приватних коштів громадян;
- зміцнення довіри з боку населення до фінансової системи та елементів її інфраструктури.

ВИСНОВКИ

Таким чином, для розвитку інвестиційної діяльності серед фізичних осіб в Україні необхідним є реальне зростання вартості бізнесу вітчизняних підприємств, що створить підґрунтя для появи фінансових інструментів з високою інвестиційною якістю; підвищення платоспроможного попиту населення на цінні папери як ефективного засобу збереження та збільшення своїх доходів; запровадження комплексних роз'яснювальних і навчальних програм з метою підвищення обізнаності та довіри індивідуальних інвесторів до використання інструментів фондового ринку, а також продовження розбудови ефективного підґрунтя українського законодавства.

Література:

1. Бондарева С.А. Развитие системы персональных финансов в современных условиях: дис. канд. экон. наук: 08.00.10 / С.А. Бондарева. — Москва, 2016. — 156 с.
2. Верховна Рада ухвалила Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг" [Електронний ресурс] // Верховна рада України: [сайт]. — Режим доступу: <https://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/181580.html>
3. Губа М.О. Діяльність інвестиційних фондів на валютному ринку країн Єврозони / М.О. Губа // Академічний огляд. — 2016. — № 1. — С. 133—142.
4. Любкина Е.В. Современные тенденции развития финансовых рынков / Е.В.Любкина, В.А. Батковский // Инновации. — 2012. — № 8. — С. 65—68.
5. Ринок фінансових послуг: підручник / С.М. Еш. — К.: Центр учбової літератури, 2015. — 400 с.
6. Спасет ли украинский фондовый рынок торговля акциями иностранных компаний [Електронний ресурс] // Delo: [сайт]. — Режим доступу: <https://delo.ua/economoyandpoliticsinukraine>
7. Фінанси: підручник / І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій, та ін.; за ред. д. е. н., проф. І.О. Лютого. — Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. — 728 с.

8. Як Україні повернути довіру інвесторів (Тимур Хромаєв) [Електронний ресурс] // Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: [сайт]. — Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/2019/08/29/timur-hromav-dlya-nvestorv-ukrana-v-krana-pdvishtenogo-riziku>

9. Fonov D. ETF and Hedge Funds: prospects for cooperation and integration / D. Fonov, G. Ivanjan // Rynok cennyh bumag. — 2012. — vol. 3. — pp. 59—64.

10. Oscar A. Stolper, Andreas Walter Financial literacy, financial advice, and financial behavior / O.A. Stolper, A. Walter // Journal of Business Economics. — July 2017. — Volume 87, Issue 5, pp. 581—643.

11. The strategy of introduction of new financial instruments in the capital markets by 2020 [Електронний ресурс] // Ukrain's'ke ahentstvo finansovoho rozvytku: [сайт]. — Режим доступу: www.ufin.com.ua/konceptcia/001

References:

1. Bondareva, S.A. (2016), *Razvitie sistemy personal'nyh finansov v sovremennyh usloviyah* [Development of the personal finance system in modern conditions], Moscow, Russia.
2. The Verkhovna Rada adopted the Law "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Protection of Consumers of Financial Services" available at: <https://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/181580.html> (Accessed 5 November 2019).
3. Guba, M.O. (2016), "Activity of Investment Funds in the Eurozone Currency Market", *Akademichnyj ohliad*, vol. 1, pp. 133—142.
4. Lyubkina, E.V. and Batkovsky, V.A. (2012) "Modern tendencies of development of financial markets", *Innovacii*, vol. 8, pp. 65—68.
5. Ash, S.M. (2015), *Rynok finansovykh posluh* [Financial services market], Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine.
6. Delo (2018), "Whether the Ukrainian stock market will save the trading of shares of foreign companies", available at: <https://delo.ua/economoyandpoliticsinukraine> (Accessed 2 November 2019).
7. Lyutyy, I.O. Borynets, S.Y. Varnaliy, Z.S. etc. (2017), *Financy* [Finance], Lira, Kyiv, Ukraine.
8. National Securities and Stock Market Commission official website (2019), "How to Restore Investor Trust in Ukraine (Timur Khromayev)", available at: <https://www.nssmc.gov.ua/2019/08/29/timur-hromav-dlya-nvestorv-krana-v-krana-pdvishtenogo-prisk> (Accessed 4 November 2019).
9. Fonov, D. and Ivanjan, G. (2012), "ETF and Hedge Funds: prospects for cooperation and integration", *Rynok cennyh bumag*, vol. 3, pp. 59—64.
10. Stolper, O.A. Walter, A. (2017), "Financial literacy, financial advice, and financial behavior", *Journal of Business Economics*, vol. 87, pp. 581—643.
11. Ukrain's'ke ahentstvo finansovoho rozvytku official website (2017), "The strategy of introduction of new financial instruments in the capital markets by 2020", available at: www.ufin.com.ua/konceptcia/001 (Accessed 2 November 2019).

Стаття надійшла до редакції 01.12.2019 р.